

BURUN BOŞLUĞUNDAKİ (CAVUM NASI) OSTEOID URLARIN OPERASYONU

Selim Tolkun*

Burun boşluğu (cavum nasi)de görülen urlar nadirdir. Bunların arasında kemik urları daha çok görülenlerdir. Tektırnaklı hayvanlar yalnız burunlarından nefes alıp verdiklerinden burada teşekkül edecek urlar bunu güçleştirir ve hatta bazen Dyspnoe hali meydana getirirler ^{4,12,13}. Hayvan sahiplerinin çok erkenden dikkatini çekmesi lâzım gelen bu hal bazen ihmale uğrar ve cavum nasi'yi tamamen tıkayarak havanın geçmesine engel olur. Solunum güçlüğü hayvanda sıkıntı, zorlanma, hatta besinin kolayca alınma ve sarf edilmesine engel olduğundan zayıflama, hatta kaşeksi, bunun sonucu olarak ölüm meydana gelebilir ^{1,3,5,15}.

Materyal ve Metot

1965 Haziran ayı ortalarına doğru yaşlıca bir at canbazı, Erzurum civarından satın aldığı 6 yaşındaki kızıl çilli kır atı bize gösterdi, muayene ve tedavisini istedi. Yaptığımız muayenede sağ cavum nasi'yi dolduran ve havanın geçmesine pek az izin verecek derecede, büyük bir kemik urunun bulunduğunu gördük. Hayvan sahibine bunun operasyonla alınabileceğini, hayvanın kliniğimizde iki hafta kadar alakonulacağını söyledik. Hayvan sahibi (düşüneyim) dedi ve gitti. 6 Temmuzda aynı hayvanı Gülveren mahallesinde, tarlabası sokak 169 No. da oturduğunu söyleyen Remzi Koç isimli 15-16 yaşlarındaki bir çocuk, mauayene ve tedavisi için kliniğimize getirdi. O gün yapılan muayenesinde: sağ burun deliği açıldığı zaman görülebilen, hemen hemen apertura nasi cranialis'i kapamış, üst ve altından havanın zor girip çıktığı, septum nasi'ye yaslanmış, üst conchadan kökenini almış bir osteom görüldü. Soldan sağa, yukarıdan aşağıya aldığımız iki radyografide (resim 1 ve 2) takriben iki yumurta büyüklüğünde bir osteom bulundu. Yuvarlak başlı bir oduncu kaması

* A.Ü. Veteriner Fakültesi, Birinci Şirurji Kürsüsü Doçenti. Ankara-Türkiye.

şeklinde olan bu kemik urunun kalın kısmı burun deliğine, sivri kısmı caudal'e, pharynx'e doğru yerleşmiş ve cocha'ya sıkı bir şekilde, incelemek yapılmış tarzda idi. Parmakla yaptığımız muayenede septum nasi ile tumorun üst ve alt köşelerinden parmak ancak birkaç santimetre kadar girebilmekteydi. Uzun çelik stile ve ucu küt uzun eğri makasla yaptığımız denemelerde bunların urun arkasına kadar ulaştığı hissedilmekteydi. Burun akıntısı kalp, akciğerler, sindirim organları normal idiler.

13-Temmuz-1965 günü operasyona karar verildi ve hayvan hazırlandı.

Genel olarak kullanılan operasyon aletlerinden başka Thomson'un tracheotom ve tracheotub'ü, Thygesen'in tel desteresi, 1 1/2 cm. çapında trepan hazırlandı. Steril gazlıbez ve pamukla birkaç tane çeşitli çapta tampon yapıldı. Steril serum fizyolojik ve glukonate de calcium solusyonlarından birer litre temin edildi. % 4 lük Novocaine solusyonu hazırlandı.

Boynun üst ve orta 1/3 ünün birleştiği yerde, ventral bölge tıraş edilip dezenfeksiyonu sağlanarak tracheotomi için hazırlandı. Deri ve deri altı dokularına 10 c.c. kadar Novocaine solusyonu enjekte edilerek enfiltrasyon anestezisi yapıldı. Burundaki osteomun alınması sırasında burun mucosa'sı genişçe bir alanda harabiyete uğratılacağından kanama düşünülerek damarları genişletme özelliği dolayısıyla Chloralhydrate ile genel anestezi yapılmadı. Novamin solusyonundan (sodium phenildimethyl-pyrazolon methylamine methan sulfonate) 40 c.c. damar içi olarak verildi.

Hayvan iyice tesbit edilip baş yukarıya kaldırıldıktan sonra 4-5. trachea'nın cartilago annulare'leri hizasında deri ve deri altına bir ensizyon yapıldı. Ligamentum inter anulare'ye bir punksiyon yapılarak Thomson'un tracheotome'u enlilemesine buraya sokuldu ve doksan derece döndürülerek kolları birbirinden uzaklaştırılıp delik genişletildi. Bu aradan tracheotub yerleştirilerek yan deliklerinden geçirilen şeritlerle boynun üst tarafında tesbit edildi ^{2,6}. Tracheotub yerleştirilince hayvanda nefes almada rahatlama görüldü. Bundan sonra hayvan Vinsot travayına sokularak tesbit edildi ve bağlandı, yatırıldı. Boynun altına iki yastık konularak baş, aşağıya doğru sarkık şekilde tesbit edildi. Büyükçe bir gazlı bez içine ince pamuk kondu ve % 4 lük Novocaine solusyonu ile ıslatıldı ve kemik urunun mümkün olduğu kadar arkasına doğru itilerek orada bırakıldı. 15 dakika sonra lokal anestezinin teessüs edip etmediği kontrol edilerek Thygesen'in tel desteresi bir halka yapılarak septum nasi ile tumor arasından uzun bir pens haemostatic ile geriye doğru itildi ve tumorun en

arkasına geçirilmeye çalışıldı. Fakat tumorun caudal tarafı çok meyilli olarak concha'ya yapışık olduğundan tel destereyi buraya takmak mümkün olamadı. Uzun eğri makasla arka sınır tesbit edildikten sonra aynı hizaya gelmek üzere os nasale'ye, septum nasi'den biraz laterale doğru, usulüne göre, birbuçuk santimetre çapında trepan ile bir delik açılarak cavum nasi'ye girildi^{10,13}. Buradan sokulan pens haemostatic ile burun boşluğuna sokulan tel destere tutularak dışarıya alındı. Tel destere bir halka yapılarak içinden pens haemostatic geçirildi. Evvela pens haemostatic delikten sokularak urun en arka kısmına, arkaya doğru meyilli olarak yerleştirildi. Üzerinden kaydırılan tel destere oraya, ufak hareketlerle bir oluk yapılarak tesbit edildi. Bundan sonra pens haemostatic çıkarıldı ve tel laterale doğru çekildi. Burun deliğini ve oradaki yumuşak dokuları yaralamaması için tel destere ile yumuşak dokular arasına, arka kenarı ura dayanacak şekilde, hazırladığımız bir teneke levhayı yerleştirdik. Tel desterenin iki kolu teneke levha üzerinden kaydığından alt tarafındaki dokular korunmuş oldu. Kollar kuvvetle hareket ettirilerek kemik ur kolaylıkla, bütün kitlesi ile konşadan (concha) kesilerek alındı. İçerisi parmakla kontrol edildi. Steril su ile yıkandıktan sonra evvelce hazırlanmış tamponlar gluconate'de calcium solusyon ile ıslatıldı ve açılan yaraya kuvvetlice tampon edildi^{9,11}. Trepanation yapılan yerdeki deri dikildi ve Vinsot travayı doğrultuldu. Antravonlar çıkarılarak hayvanın normal olarak yere basması sağlandı. Operasyon yapılan burun tarafındaki burun deliğinden birkaç damla kan geldi ve 10 dakika kadar sonra tamamen durdu. 3 Milyon ünite Veticillin intramuskuler enjekte edildikten sonra hayvan, boksuna çekildi. Operasyondan üç saat sonra yarım kova ılık su içirildi. Bir saat sonra da yere konulan sandık içinde bir miktar yem verildi². Akşam, derecesi kontrol edildi ve 5 diziye kadar ısı artışı olduğu görüldü. Burundaki tampon çıkarıldı. Arka taraftaki birikmiş az miktardaki kan, pıhtı halinde aktı. Yara yine steril su ile yıkanarak evvelki gibi hazırlanmış ve calcium solüsyonu ile ıslatılmış tampon, sıkı olarak yerleştirildi.

Ertesi sabah beden ısısı normal, kanama yok. İştihası iyi görüldü. Tracheatub temizlenerek yerine kondu. 3 Milyon ünite Veticillin kas içine enjekte edildi. Tampona dokunulmadı. Akşam, hayvanın önünden yem sandığı alındı ve yem verilmedi.

Operasyonun ikinci günü sabahı at, yarım kova ılık su içti ve yarım saat sonra da burnundaki tampon çıkarıldı. Birkaç damla kan geldi ve durdu. Sandık içine hazırlanan yem yere kondu. Hayvanın iştihası iyi, burnundan hiç akıntı gelmiyordu. Yem sırasında hava ceryanı ile tozların burun boşluğuna kaçmaması için tracheotub

yerinde bırakıldı. 6 saat kadarki zaman içinde burun boşluğundaki kan pıhtılarından üç parça kadardı düştü. Yem sandığı atın önünden alındıktan sonra temizlenmek için tracheotub çıkarılınca operasyon yapılan burundan da hayvanın çok rahat soluduğu görüldü. Tracheotub yerine yerleştirildikten sonra calcium solüsyonlu yeni tampon burun boşluğuna kondu.

16/7/1965 Günü sabahı tampon çıkarıldı. Burun içi steril su ile yıkandı. Sandığı içine taze yonca kondu. At bunu iştihâ ile yedi. Burundan hiç akıntı gelmiyordu. Beden ısısı normal olmasına rağmen enfeksiyon ihtimali ile Veticillin tekrarlandı. Taze yonca bittikten, tracheotub çıkarılıp temizlendikten sonra yerine kondu. Öğlende hayvan saman ve ezme karışığı yemini yerken burnuna steril gazlıbez ile tampon kondu. Yemden sonra bu tampon çıkarıldı.

17/7/1965: Tracheotub, tekrar yerine konmamak üzere alındı, yara temizlendi. Herşey normal gidiyordu.

21/7/1965: Hergün tracheotub ve trepanation yarasının pansu-manları yapıldı. Yaralar küçülmüş ve trachea'daki yara kapanmak üzeredir. Hayvan 22 Temmuz günü tam şifa ile sahibine verildi.

Çıkarılan osteoid dokunun Patolojik Anatomi Kürüsü tarafından mikroskopik incelemesi yapılmış ve 15/11/1965 gün, 532 sayılı yazıları ile diagnose kesinleşmiştir (Resim 3).

Sonuç ve Tartışma

Burun boşluğu içindeki kemik urlarının ekstirpasyonunu literatür, trepanasyon ile cavum nasinin açılıp çelik kalemlerle kırılarak temizlenmesi şeklinde anlatır. Bu suretle geniş bir tahribat olmakta, bu kırılan kemiklerin normal seviyeyi bulması pek mümkün olamamakta, keskin, sivri uçlar kalmaktadır. Gözle görülemeyen bir bölgedeki manipulasyon, dokunulmaması gereken etraftaki dokuları zedelemektedir. Bundan başka, burun mukozası içindeki geniş damar şebekesi tahribata uğramakta, büyük haemorrhagie'lere sebep olmaktadır. Yukarıda tafsilatı ile bahsettiğimiz usulde birkaç kolaylık vardır:

1- Tel desterc saplı olan urlarda sapa geçirilebildiği takdirde operasyon kolaylıkla yapılır.

2- Ayrıca tropanation ile burun kemiklerini geniş olarak, delerek açmaya lüzum yoktur. Bu suretle yaranın kapanması daha kısa bir zamanda mümkün olur.

3- Ur, kökünü aldığı concha, septum nasi, os nasale'den tam kükünden, düzgün şekilde kesilip alınır.

4- Şayet tel desterenin ur dışında yumuşak dokuları tahrip etmemesi isteniyorsa, bizim yaptığımız gibi, tel desterenin yumuşak dokulara değdiği yer ile tel destere arasına bir teneke veya saç plaka konursa bu kolaylık da sağlanmış olur.

5- Yalnız ur sapı içindeki damarlar kesileceği için haemoragie de çok az olur. Aynı zamanda tel destere, damarları basınç altında tutacağı ve aşağı yukarı damar katlarını ayrı ayrı kesceği için intima katı kendisi üzerine büzülür ve damarı kapayarak hacmostase kolayca sağlanır.

6- Bu operasyonda genel narkoza lüzum yoktur. Lokal anestezi ile yetinilir.

Özet

Cavum nasi'deki urlar, solunum yolu üzerinde buldukları için, özellikle burnundan solunmak zorunluğu olan hayvanlarda büyük bir önem taşır. Hattâ bazen hayvanı öldürebilir. Güç bir operasyon yeri olan burun boşluğunda meydana gelen urları ekstriple etmek çok güçtür. Urun tümü ile ekstripsasyonu kanamaları durdurmak, urdan parça ve kemiklerde keskin uçlar bırakmamak çok önemlidir. Bu operasyonu daha kolay yapabilmek için uyguladığımız metottan iyi sonuçlar aldık. Thygesen'in tel desteresinden faydalandık ve bir hafta gibi kısa süre sonunda tam şifa ile hayvanı sahibine verdik.

Zusammenfassung

Die Operationen des Osteom in der cavum nasi des Pferdes

Hier wurde über die Atemschwierigkeiten (Dyspnoe) verursachende Osteom und deren extirpationen berichtet, die in cavum nasi zu finden sind. Anstatt in der Literatur vorkommende blutige und mit Schwierigkeiten vorzubereitende Operation, wurde dieser Osteoidschicht, von einer neuartigen Operationsweise, ganz entfernt.

Zu den lokalen anestezierten und auf dem Vinsot Operationstisch gelegenen Pferde wurde zuerst vorläufig tracheotomie Operation durchgeführt. Mit der Drahtsäge nach Thygesen wurde bis hinter das Osteom geführt und dort ein Ring gebildet.

Durch trepanationen wurde in os nasale, ein Loch gebildet damit diese Drahtsäge nach Thygesen hinter dem schräg liegenden Osteom festsitzen konnte. Durch dieses Loch wurde dorthin die Draht-

säge mit Hilfe von Pinsetten zur Blutstillung gelegt, durch Bewegungen eine Rille gebildet und die Pinsetten zur Blutstillung zurückgenommen.

Damit die zwei Arme der Drahtsäge die weichen Stellen beim Naseneingang nicht schädigen, wurden diese Stellen bis zum Osteom mit einer Metallplatte geschützt.

Die Arme von der Drahtsäge wurden in Richtung laterale bewegt und das Osteom wurde ganz entfernt.

Die Operationstelle wurde einige Tage tamponiert und nachher wurde Tracheotubulus und Tampon weggenommen.

L i t e r a t ü r

- 1 - **Albiston H.E.** (1936): *Vorläufige Mitteilung über Nasengranuloma bei Rindern in Victoria.* Deutsche Tierärztliche Wochenschrift. 44 S. 251.
- 2 - **Başer M.T.** (1953): *Operasyon. Cilt 3 Roto ders kitabı.* S. 18-19. Ankara. Vet. Fak. Öğrenci Derneği.
- 3 - **Bayer J.** (1904): *Lehrbuch der Veterinär Chirurgie.* S. 352-357. Wien Universitäts Buchhändler.
- 4 - **Berker S.Z. ve Öktem B.** (1956): *Genel Şirurji ders kitabı.* S. 77-78. Ankara. Yeni Desen Matbaası.
- 5 - **Bohl W.** (1930): *Nasenhöhleschleimhaut des Pferdes.* D.T.W. 38. S.321.
- 6 - **Bolz W.** (1951): *Lehrbuch der Allgemeinen Chirurgie für Tierärzte und Studierende.* S. 438-441. Stuttgart. Ferdinand Enke Verlag.
- 7 - **Doğuer S.** (1962): *Evcil hayvanların Komperativ Osteolojisi.* S. 174. Ankara. A.Ü. Basımevi
- 8 - **Druschal R.** (1935): *Beitrag zur Entschtehung der Nasenpolypen.* D.T.W. 43 S. 247.
- 9 - **Frank E.R.** (1961): *Veterinary Surgery* S. 134. Minneapolis-Minnesota. Burges Publishing C.
- 10 - **Hertwig H.C.** (1950): *Chirurgie für Tierärzte.* S. 350-351. Berlin. Verlag von August Hirschvold.
- 11 - **Hoyt H.H.** (1963): *Equine Medicine and Surgery.* S. 275. American veterinary Publications Inc. Santa Barbara-California.
- 12 - **Öktem B.** (1962): *Özel Şirurji. Birinci fasikül.* Ders kitabı. S. 65. Ankara. A.Ü. Basımevi.

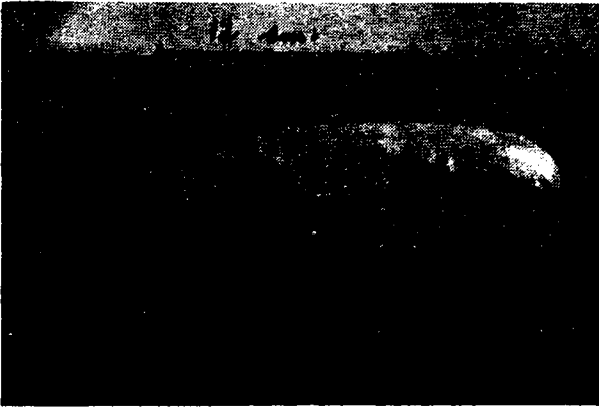
- 13 - **Silbersiepe E. und Berge E.** (1950): *Lehrbuch der Speziellen Chirurgie für Tierärzte und Studierende.* S. 61-64. Stuttgart. Ferdinand Enke Verlag.
- 14 - **Sisson S.** (1958): *The anatomy of the domestic animals.* S. 78. Philadelphia-Pa. W. B. Saunders Company.
- 15 - **Wherwei B.** (1931): *Über Erkrankungen der Nasenmuscheln beim Pferde.* D.T.W. 39. S. 315.

Yazı "Dergi Yazı Kuruluna"na 23.11.1965 günü gelmiştir.

Resim 1-2. Sağ cavum nasi'deki osteom'un soldan sağa ve aşağıdan yukarıya radyografileri

Fig. 1-2. Die Radiographie des Osteom in der cavum nasi des Pferdes, in der Richtung von links nach rechts und von unten nach oben.

Resim 3. Cavum nasi'den çıkarılan osteom

Fig. 3. Herausgenommenes osteom der cavum nasi